

В. Шевченко, аспірант кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету митної справи та фінансів

АНТИКОРУПЦІЙНИЙ ВИМІР ІНСТИТУЦІЙНОЇ ДОВІРИ ЯК ІНДИКАТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті здійснено концептуалізацію інституційної довіри не лише як морально-етичної категорії, але й як критично важливого операційного активу та ключового показника ефективності (KPI) діяльності органів публічного управління в Україні. Обґрунтовано, що системна корупція є головним деструктором соціального капіталу, який радикально збільшує транзакційні витрати держави та зумовлює суспільний спротив державній політиці. На основі аналізу соціологічних даних (Центру Разумкова, КМІС, Інституту соціології НАН України, групи «Рейтинг» та USAID) досліджено хронологічну еволюцію інституційної довіри громадян. Виявлено закономірність трансформації довіри: від глибокої кризи у довоєнний період (2021 р.) до феномену «гуртування довкола прапора» у перші місяці повномасштабного вторгнення (2022–2023 рр.) з подальшим стрімким падінням у 2024–2025 рр. на тлі резонансних корупційних скандалів. Доведено, що в умовах воєнного стану толерування корупції знижується до нуля, а незаконне збагачення посадовців сприймається суспільством як мародерство та екзистенційна загроза виживанню держави. Досліджено механізми відновлення довіри через імплементацію інструментів забезпечення відкритості: радикальної цифрової прозорості (e-декларування, E-data), превентивного антикорупційного комплаєнсу та розвитку культури викривачів (whistleblowers). Особливу увагу приділено діяльності антикорупційної інфраструктури (НАБУ, САП, ВАКС). Наведено приклади впливу діяльності Вищого антикорупційного суду на суспільне сприйняття невідворотності покарання для топ-посадовців. Зроблено висновок, що перехід від патерналістської до довіроорієнтованої моделі управління, заснованої на доброчесності та нульовій толерантності до корупції, є фундаментальною умовою забезпечення національної стійкості (resilience).

Ключові слова: інституційна довіра, публічне управління, запобігання корупції, доброчесність, соціальний капітал, викривачі, антикорупційний комплаєнс, НАБУ, ВАКС.

V. Shevchenko. Anti-corruption dimension of institutional trust as an indicator of public administration effectiveness

The article conceptualizes institutional trust not merely as a moral and ethical category, but as a critical operational asset and a key performance indicator (KPI) of public administration in Ukraine. It is substantiated that systemic corruption is the primary destroyer of social capital, which radically increases the transaction costs of the state and causes societal resistance to public policies. Based on the analysis of sociological data (Razumkov Centre, KIIS, Institute of Sociology of the NAS of Ukraine, Rating Group, and USAID), the chronological evolution of citizens' institutional trust is examined. A pattern of trust transformation is identified: from a deep crisis in the pre-war period (2021) to the "rally 'round the flag" phenomenon in the first months of the full-scale invasion (2022–2023), followed by a rapid decline in 2024–2025 amid high-profile corruption scandals. It is proven that under martial law, tolerance for corruption drops to zero, and the illicit enrichment of officials is perceived by society as looting and an existential threat to the survival of the state. The mechanisms for restoring trust through the implementation of transparency tools are investigated: radical digital transparency (e-declarations, E-data), preventive anti-corruption compliance, and the development of a whistleblower culture. Special attention is paid to the activities of the anti-corruption infrastructure (NABU, SAPO, HACC). Examples of the High Anti-Corruption Court's impact on public perception of the inevitability of punishment for top officials are provided. It is concluded that the transition from a paternalistic to a trust-oriented governance model, based on integrity and zero tolerance for corruption, is a fundamental condition for ensuring national resilience.

Key words: institutional trust, public administration, corruption prevention, integrity, social capital, whistleblowers, anti-corruption compliance, NABU, HACC.

Постановка проблеми. У сучасній теорії та практиці публічного управління інституційна довіра розглядається як фундаментальний ресурс влади. Для органів державної влади довіра громадян – це не абстрактний іміджевий показник, а цілком прагматичний чинник операційної ефективності. Високий рівень довіри забезпечує добровільне виконання суспільством управлінських рішень, тоді як криза довіри змушує державу витратити колосальні ресурси на примус та адміністрування (ухилення від сплати податків, тінізація економіки, проблеми мобілізації).

Найбільшою загрозою інституційній довірі в Україні є корупція. Сприйняття корупції в органах влади прямо корелює зі зниженням легітимності державних інституцій. Коли громадяни бачать непрозорий розподіл публічних фінансів, непотизм або безкарність високопосадовців, держава втрачає моральне право вимагати від суспільства виконання обов'язків. В умовах повномасштабної війни корупція перестає бути суто економічним чи правовим правопорушенням; вона трансформується у загрозу національній безпеці, що розриває суспільний договір та ставить під удар саме існування держави.

© В. Шевченко, 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у концептуалізацію інституційної довіри як соціального капіталу зробив Ф. Фукуяма [1]. Вплив гібридних загроз на легітимність державного апарату ґрунтовно досліджував С. Телешун [2]. Теоретичні засади управління інститутом довіри крізь призму діджиталізації економіки розроблено у працях Н. Краус, К. Краус та О. Манжури [3]. Водночас в умовах війни фокус наукових дискусій змістився на прикладні аспекти антикорупційної діяльності. Зокрема, В. Гончарук та А. Шинькович [4] доводять визначальний вплив антикорупційних реформ на трансформацію публічного управління в Україні. Водночас Л. Горбата [5] акцентує увагу на інструментах забезпечення відкритості та прозорості як базовій умові якісного надання адміністративних послуг. Разом з цим К. Нестеренко та О. Булгакова [6] досліджують антикорупційну політику безпосередньо в контексті збройного конфлікту. Однак, незважаючи на наявний науковий доробок, питання системної кореляції між впровадженням антикорупційного комплаєнсу, діяльністю спеціалізованих антикорупційних інституцій та динамікою інституційної довіри в умовах екзистенційних загроз воєнного стану потребує глибшого емпіричного обґрунтування.

Метою статті є концептуалізація антикорупційного виміру інституційної довіри та обґрунтування дієвих інструментів запобігання корупції як ключових чинників підвищення ефективності органів публічного управління в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Якщо розглядати еволюцію та кризу інституційної довіри в контексті від довоєнної стагнації до воєнного стрес-тесту, то очевидним є, що будь-які кризові явища, а тим більше збройні конфлікти, стають безпрецедентним стресу для цієї довіри. Аналіз соціологічних даних [7-12] демонструє циклічність суспільної довіри до влади в Україні, яка є дзеркальним відображенням сприйняття рівня корупції.

Інституційна довіра традиційно характеризувалася високим рівнем волатильності. Дослідження Центру Разумкова (листопад 2021 р.) [7] фіксували глибоку кризу легітимності напередодні повномасштабного вторгнення: рівень недовіри до державного апарату та судів сягав критичних 70–80 %. З початком повномасштабної збройної агресії РФ у 2022 році відбувся феномен «гуртування довкола прапора». Як зазначається у комплексному дослідженні соціального капіталу в Україні «Невидимий клей» (USAID, 2023) [8] та звітах Соціологічної групи «Рейтинг» (2023) [9], екзистенційна загроза згенерувала безпрецедентний стрибок довіри до Збройних Сил України, Президента та урядових структур. Довіра стала тим самим «соціальним клеєм», який забезпечив стійкість держави в перші місяці війни.

З початком повномасштабної збройної агресії РФ у 2022 році відбувся феномен «гуртування довкола прапора». Як свідчать результати опитування Київського міжнародного інституту соціології (КМІС, жовтень 2023 р.) [10], екзистенційна загроза згенерувала безпрецедентний стрибок довіри до державних інституцій. На піку цього ефекту 73 % респондентів довіряли Президенту, 54 % – уряду, 49 % – регіональним адміністраціям і 51 % – місцевій владі. Довіра стала тим самим «соціальним клеєм», який забезпечив стійкість держави. Крім того, високий рівень довіри до ЄС (65 %) та НАТО (59 %) [11] слугував додатковим маркером зовнішньополітичної легітимності державного курсу.

Однак ця довіра не стала константою. Дані моніторингу Інституту соціології НАН України (2024) [12] та опитувань Київського міжнародного інституту соціології (січень 2025 р.) [13] фіксують відчутне падіння довіри до органів публічної влади. На тлі затягування війни ключовим тригером руйнування довіри знову стала корупція. Непрозорі закупівлі, скандали у системі військоматів та незаконне збагачення посадовців призвели до того, що суспільство почало трактувати толерантність до корупції як мародерство (табл. 1).

У контексті формування антикорупційної політики як базового інструменту управління інституційною довірою варто зазначити, що відновлення ефективності публічного управління неможливе без жорсткої антикорупційної парадигми. Тут на окрему увагу заслуговує підхід до управління інститутом довіри в умовах цифровізації, що обґрунтований в статті Н. Краус, К. Краус та О. Манжури [3] в якій дослідники доводять, що

Таблиця 1

Динаміка та чинники інституційної довіри в Україні (2014–2025 рр.)

Період / Джерело	Характерні тенденції довіри	Ключові деструктори довіри (Корупційний фактор)
<i>Початок агресії (2014 р.)</i> (Демініціативи імені Ілька Кучеріва) [14]	Перенесення довіри з державних інституцій на громадянське суспільство (волонтери, добробати). Критично низька довіра до судів.	Спадщина корумпованості попередньої влади, відсутність антикорупційної інфраструктури, тіньова економіка.
<i>Повномасштабна війна (2022–2023 рр.)</i> (USAID, Рейтинг) [8, 9]	Безпрецедентне зростання довіри до ЗСУ та вищого керівництва. Феномен «гуртування довкола прапора».	Відхід антикорупційного порядку денного на другий план через екзистенційну загрозу виживанню.
<i>Затяжна війна (2024–2025 рр.)</i> (НАН України), КМІС [10-13]	Стрімке падіння довіри до парламенту, уряду та місцевої влади на тлі втоми.	Непрозорі оборонні закупівлі, збагачення чиновників. Корупція сприймається як пряма загроза національній безпеці.

Джерело: складено автором на основі [8 – 14].

діджиталізація процесів є фундаментальним методом побудови довірчих відносин, оскільки мінімізує людський фактор. Такі постулати закладено і в чинному законодавстві [15, 16]. Зокрема, Державна антикорупційна програма на 2023–2025 роки [16] справедливо визначає добросовісність як основу для відбудови України. Західні партнери керуються саме категорією інституційної довіри: фінансування макрофінансової стабільності напряму залежить від незалежності та ефективності НАБУ і ВАКС.

Масштабне соціологічне дослідження «Корупція в Україні 2023: розуміння, сприйняття, поширеність», проведене НАЗК (2024 р.) [17], яскраво ілюструє цей феномен. Корупція стабільно посідає друге місце серед найбільших проблем держави (поступаючись лише збройній агресії РФ) – так вважають 79,4 % громадян та 76 % представників бізнесу. Прикметно, що хоча частка осіб, які мали реальний корупційний досвід, суттєво не змінилася (що є маркером дієвості антикорупційних заходів у базових сферах), *сприйняття* корупції різко погіршилося: майже 70 % населення вважає, що її рівень за останній рік зріс (для порівняння, у 2022 році так вважали менше 30 %).

Цей розрив між досвідом і сприйняттям свідчить про надвисоку чутливість суспільства до будь-яких проявів недобросовісності. При цьому найбільш пріоритетними сферами для очищення, за оцінками обох груп, залишаються судова система (47 %) та митниця (34 % серед громадян і 60 % серед бізнесу) [17].

Водночас дослідження НАЗК фіксує потужний позитивний тренд, який є ключовим для відновлення інституційної довіри: абсолютна більшість населення (74,3 %) і бізнесу (85,8 %) схвально ставляться до викривачів корупції, а готовність повідомляти про такі факти компетентним органам досягла історичного максимуму.

У цьому контексті відновлення ефективності публічного управління неможливе без жорсткої антикорупційної парадигми. Синтезуючи наведені дослідження та підходи до цифровізації довірчих відносин, ми систематизували ключові антикорупційні інструменти та їхній вплив на ефективність управління (табл 2).

Таблиця 2

Інструментарій забезпечення відкритості та мінімізації корупційних ризиків

Антикорупційний інструмент	Механізм впливу на ефективність управління	Результат для інституційної довіри
<i>Радикальна цифрова прозорість (e-декларування, E-data)</i>	Унеможливує приховане збагачення. Забезпечує громадський контроль за фінансами.	Зняття суспільної напруги; підтвердження того, що війна не є ширмою для приховування статків.
<i>Цифровізація послуг (ЦНАПи, портал «Дія»)</i>	Усунення фізичного контакту «чиновник – громадянин». Алгоритмізація процедур.	Зростання задоволеності громадян якістю сервісу; руйнування побутової корупції.
<i>Антикорупційний комплаєнс</i>	Систематичний внутрішній аудит та превентивне усунення конфлікту інтересів у міністерствах.	Формування репутації добросовісного органу; підвищення довіри донорів.
<i>Захист викривачів (Whistleblowers)</i>	Створення безпечних каналів інформування про порушення (самоочиснення системи).	Формування корпоративної культури, заснованої на нетерпимості до хабарництва.

Джерело: [3, 13,14]

Інституційна спроможність антикорупційних органів (НАБУ та ВАКС) є певним каталізатором відновлення довіри до владних інституцій, адже механізми прозорості є неефективними без принципу невідворотності покарання. Інституційна довіра руйнується не самим фактом виявлення корупціонера, а відсутністю справедливого судового вироку. Окрім роботи превентивних органів (НАЗК), вирішальну роль у збереженні суспільного договору відіграє діяльність Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) та Вищого антикорупційного суду (ВАКС).

Досвід останніх років показує, що саме результативність цих органів формує у громадян віру в здатність держави до самоочищення. Гучні затримання детективами НАБУ посадових осіб найвищого рангу (народних депутатів, міністрів, керівників державних монополій) руйнують міф про касту «недоторканих». Визначальним прикладом стало викриття корупційних схем у найвищих судових інстанціях, що довело незалежність антикорупційного блоку. Зі свого боку, ВАКС забезпечує логічне завершення цих справ: винесення реальних обвинувальних вироків із конфіскацією майна на користь держави та ЗСУ демонструє суспільству, що справедливість під час війни існує. Правильна стратегічна комунікація влади, яка не замовчує скандали, а сприяє розслідуванням НАБУ, є найефективнішим антикризовим інструментом збереження довіри.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Інституційна довіра є найціннішим активом органів публічного управління, що визначає їхню операційну спроможність та стійкість. В умовах війни запобігання та протидія корупції – це не просто виконання законодавчих вимог, а екзистенційна умова збереження держави. Перехід від патерналістської моделі управління до сервісної, заснованої на добросовісності, цифрових інструментах прозорості, ефективному комплаєнсі та невідворотності покарання завдяки роботі НАБУ та ВАКС, є єдиним шляхом забезпечення довгострокової ефективності державного апарату. Перспективою подальших розвідок є розробка комплексної моделі довіроорієнтованого публічного управління в умовах повоєнного відновлення.

Список використаних джерел:

1. Фукуяма Ф. Довіра: соціальні чесноти та шлях до процвітання / пер. з англ. Київ : Наш Формат, 2018. 416 с.
2. Телешун С. Публічна влада та гібридні загрози: необхідність парадигмального оновлення управлінських моделей. *Ефективність державного управління*. 2023. № 1(70). С. 32–41. URL: <https://periodicals.karazin.ua/db/article/download/27172/24163/>
3. Краус Н.М., Краус К.М., Манжура О.В. Управління інститутом довіри: принципи побудови структури і методи покращення. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2021. Т.32 (71) № 1. С. 8–15.
4. Гончарук В., Шинькович А. Вплив антикорупційних реформ на публічне управління в Україні. *Публічне управління і політика*. 2025. Вип. 1 (5). С. 1–10. URL: <https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap/article/view/66>.
5. Горбата Л. Інструменти забезпечення принципів відкритості та прозорості у процесі надання адміністративних послуг органами місцевого самоврядування. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. 2024. Вип. 4 (76). С. 38–43. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/view/4561/4869>
6. Нестеренко К., Булгакова О. Антикорупційна політика України в контексті війни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 2 (77). С. 98–101. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/download/283900/278073>.
7. Довіра до політиків та електоральні орієнтації громадян України (листопад 2021р.). Разумков центр. 24 листопада 2021. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/dovira-do-politykiv-ta-elektoralni-orientatsii-gromadian-ukrainy-lystopad-2021r>.
8. Невидимий клей: дослідження соціального капіталу в Україні: звіт дослідницької агенції Rating Group на запит проекту «Трансформація комунікацій» за підтримки агентства США з міжнародного розвитку (USAID). Київ, 2023. 46 с.
9. Комплексне дослідження: Як війна змінила мене та країну. підсумки року: комплексне порівняльне дослідження. Підсумки року. Соціологічна група «Рейтинг». 2023. 58 с. URL: https://cdn.prod.website-files.com/685c279caf66f4023ad2cab4/68d1589e4be159693dd073f6_rating_war_changed_me_and_the_country_february_2023_compressed.pdf
10. Гордійчук І. Як змінилась довіра українців до влади під час війни: результати опитування. *Главком. 26 жовтня 2023*. URL: <https://glavcom.ua/country/politics/jak-zminilas-dovira-ukrajintsiv-do-vladi-pid-chas-vijni-rezultati-opituvannja-964703.html>.
11. Вонс Ростислав Чи довіряють українці Євросоюзу та НАТО: результати соціопитування *Главком. 26 жовтня 2023*. URL: <https://glavcom.ua/country/society/chi-dovirjajut-ukrajintsi-jevrosojuzu-ta-nato-rezultati-sotsopituvannja-964631.html>
12. Українське суспільство в умовах війни. Рік 2024: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. Є. Головахи, С. Дембіцького. Київ: Інститут соціології НАН України, 2024. 450 с. <https://drive.google.com/file/d/1bqw3rZ3ajsNJ217zBQL5uRjAWO030EYk/view>
13. Довіра українців до влади впала за останній рік: КМІС. РБК-Україна. 9 січня 2025. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/dovira-ukrayintsiv-vladi-vpala-ostannij-rik-1736413432.html>.
14. Громадська думка: підсумки 2014 року. Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/article/gromadska-dumka-pidsumki-2014-roku>
15. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
16. Державна антикорупційна програма на 2023–2025 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text>.
17. Корупція в Україні 2023: розуміння, сприйняття, поширеність / НАЗК: аналітичний звіт за результатами опитування населення та бізнесу. Київ, 2024. 146 с. URL: <https://www.sapiens.com.ua/ua/socpol-research-single-page?id=333>

References:

1. Fukuyama, F. (2018). *Dovira: sotsialni chesnoty ta shliakh do protsvitannia* [Trust: The social virtues and the creation of prosperity] (Trans.). Kyiv: Nash Format. [in Ukrainian].
2. Teleshun, S. (2023). *Publichna vlada ta hibrydni zahrozy: neobkhdnist paradyhmalnoho onovlennia upravlinskykh modelei* [Public power and hybrid threats: the need for a paradigm update of management models]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, 1(70), 32–41. Retrieved from: <https://periodicals.karazin.ua/db/article/download/27172/24163/> [in Ukrainian].
3. Kraus, N. M., Kraus, K. M., & Manzhura, O. V. (2021). *Upravlinnia instytutom doviry: pryntsyipy pobudovy struktury i metody pokrashchennia* [Management of the institute of trust: principles of structure building and methods of improvement]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: Ekonomika i upravlinnia*, 32(71), 1, 8–15. [in Ukrainian].

4. Honcharuk, V., & Shynkovych, A. (2025). Vplyv antykoruptsiinykh reform na publichne upravlinnia v Ukraini [The impact of anti-corruption reforms on public administration in Ukraine]. *Publichne upravlinnia i polityka*, 1(5), 1–10. Retrieved from: <https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap/article/view/66> [in Ukrainian].
5. Horbata, L. (2024). Instrumenty zabezpechennia pryntsyviv vidkrytosti ta prozorosti u protsesi nadannia administratyvnykh posluh orhanamy mistsevoho samovriaduvannia [Tools for ensuring the principles of openness and transparency in the process of providing administrative services by local self-government bodies]. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi akademii upravlinnia personalom. Politychni nauky ta publichne upravlinnia*, 4(76), 38–43. Retrieved from: <https://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/view/4561/4869> [in Ukrainian].
6. Nesterenko, K., & Bulhakova, O. (2023). Antykoruptsiina polityka Ukrainy v konteksti viiny [Anti-corruption policy of Ukraine in the context of war]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia: Pravo*, 2(77), 98–101. Retrieved from: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/download/283900/278073> [in Ukrainian].
7. Razumkov Centre. (2021, November 24). Dovira do politykiv ta elektoralni oriientsatsii hromadian Ukrainy (lystopad 2021 r.) [Trust in politicians and electoral orientations of Ukrainian citizens (November 2021)]. Retrieved from: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/dovira-do-politykiv-ta-elektoralni-oriientsatsii-hromadian-ukrainy-lystopad-2021r> [in Ukrainian].
8. Rating Group. (2023). Nevydymyi klei: doslidzhennia sotsialnoho kapitalu v Ukraini [Invisible glue: research of social capital in Ukraine] (Report for USAID). Kyiv. [in Ukrainian].
9. Sociological Group "Rating". (2023). Yak viina zminyla mene ta krainu. Pidsumky roku [How the war changed me and the country. Results of the year]. Retrieved from: https://cdn.prod.website-files.com/685c279caf66f4023ad2cab4/68d1589e4be159693dd073f6_rating_war_changed_me_and_the_country_february_2023_compressed.pdf [in Ukrainian].
10. Hordiichuk, I. (2023, October 26). Yak zminylas dovira ukraintsiv do vlady pid chas viiny: rezultaty opytuvannia [How the trust of Ukrainians in the authorities has changed during the war: survey results]. *Hlavkom*. Retrieved from: <https://glavcom.ua/country/politics/jak-zminilas-dovira-ukrajintsiv-do-vladi-pid-chas-vijni-rezultati-opituvannja-964703.html> [in Ukrainian].
11. Vons, R. (2023, October 26). Chy doviriavut ukraintsi Yevrosoiuzu ta NATO: rezultaty sotsopytuvannia [Do Ukrainians trust the European Union and NATO: poll results]. *Hlavkom*. Retrieved from: <https://glavcom.ua/country/society/chi-dovirjajut-ukrajintsi-jevrosojuzu-ta-nato-rezultati-sotsopituvannja-964631.html> [in Ukrainian].
12. Dembitskyi, S., Zlobina, O., Kostenko, N., et al. (2024). Ukrainske suspilstvo v umovakh viiny. Rik 2024 [Ukrainian society in conditions of war. Year 2024]. Kyiv: Institute of Sociology of the NAS of Ukraine. Retrieved from: <https://drive.google.com/file/d/1bqw3rZ3ajsNJ217zBQL5uRjAWO030EYk/view> [in Ukrainian].
13. RBC-Ukraine. (2025, January 9). Dovira ukraintsiv do vlady vpala za ostannii rik: KMIS [The trust of Ukrainians in the government has fallen over the past year: KIIS]. Retrieved from: <https://www.rbc.ua/rus/news/dovira-ukrajintsiv-vladi-vpala-ostanniy-rik-1736413432.html> [in Ukrainian].
14. Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation. (2014). Hromadska dumka: pidsumky 2014 roku [Public opinion: results of 2014]. <https://dif.org.ua/article/gromadska-dumka-pidsumki-2014-roku> [in Ukrainian].
15. Verkhovna Rada of Ukraine. (2014). Pro zapobihannia koruptsii: Zakon Ukrainy [On prevention of corruption: Law of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> [in Ukrainian].
16. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). Derzhavna antykoruptsiina prohrama na 2023–2025 roky: postanova [State anti-corruption program for 2023–2025: Resolution]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
17. National Agency on Corruption Prevention (NACP). (2024). Koruptsiia v Ukraini 2023: rozuminnia, spryniattia, poshyrenist [Corruption in Ukraine 2023: understanding, perception, prevalence]. Kyiv. Retrieved from: <https://www.sapiens.com.ua/ua/socpol-research-single-page?id=333> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 11.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 09.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.04.2026